

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 12/2020. (VI. 22.) AB HATÁROZATA

a Kúria ügyeleti díj megfizetése tárgyában hozott Mfv.II.10.279/2018/13. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Mfv.II.10.279/2018/13. számú ítélete alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozók jogi képviselőjük útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján előterjesztett alkotmányjogi panaszukban kérték, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Mfv.II.10.279/2018/13. számú ítélete alaptörvény-ellenességét, mivel az az indítvány szerint sérti az Alaptörvény R) cikk (2) bekezdését, 25. cikk (1) bekezdését, 26. cikk (1) bekezdését, 28. cikkét, XIII. cikk (1) bekezdését, XVII. cikk (4) bekezdését, XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdését.
- [2] 1.1. A panasz alapjául szolgáló tényállás szerint az alperes kórház megszakítás nélküli tevékenységet folytatott, amelyet műszak, készenlét és egészségi ügyelet szervezésével biztosított. Az indítványozókat (alapügyben: felperesek) egy műszakban, munkaidőkeretben, egyenlőtlen munkaidőbeosztásban foglalkoztatták. Az alperesnél 2006. április 26-ától Kollektív Szerződés volt hatályban, amelyet a felek 2008. október 7-én úgy módosítottak, hogy rögzítették: az egy műszakban foglalkoztatott és egészségügyi ügyeletre kötelezett dolgozók rendes heti pihenőnapja állandó jelleggel a szombat és a vasárnap. A módosítás végrehajtásának részletszabályait a 33/2008. számú főigazgatói utasítás tartalmazta, amely előírta, hogy a szombatot és a vasárnapot külön színnel kell jelölni a jelenléti íven.
- [3] Az alperes főigazgatója a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) hatálybalépésére tekintettel felmondta a Kollektív Szerződést, majd az alperes és a beavatkozó 2012. november 22-én új Kollektív Szerződést kötöttek, amely 2012. december 1-jén lépett hatályba. Ez a Kollektív Szerződés már nem tartalmazott olyan rendelkezést, amely meghatározta, hogy az egyes közalkalmazottaknak mely napok a pihenőnapjai. Az alperes a munkaidő-beosztás kialakult rendjén az új Kollektív Szerződés hatálya alatt sem változtatott, a jelenléti íveken továbbra is eltérő színnel kellett jelölni a szombaton és vasárnap teljesített ügyeletet.
- [4] Az alperesnél 2012. júliusától 2012. december 31-éig hat havi; 2013. január 1-jétől 2015. szeptember 30-áig kéthavi munkaidőkeret volt érvényben. A felperesek szolgálati helye a Központi Műtőszolgálat volt. A felperesek külön kifejezett munkaidő-beosztást nem kaptak, a havi ügyeleti és a heti műtőbeosztásból értesültek arról, hogy mely napon kötelesek munkavégzés céljából a munkahelyen megjelenni.
- [5] A felperesek a Központi Műtőszolgálatra irányadó Osztályos Munkarend 3. 1. pontja alapján hétfőtől péntekig 7:35-től 16 óráig teljesítették rendes munkaidejüket. Ezen felül hétköznap a munkaidő-beosztás függvényében

16 órától másnap reggel 8 óráig ügyeltek és szintén a beosztás függvényében szombaton vagy vasárnap reggel 8 órától másnap reggel 8 óráig teljesítettek egészségügyi ügyeletet. Az ügyelet teljesítését követő napon az alperes kiadta a felperesek heti pihenőnapját. Az alperes a heti pihenőnappal egyidejűleg kiadottnak tekintette az egészségügyi tevékenység végzésének egyes kérdéseiről szóló 2003. évi LXXXIV. törvény (a továbbiakban: Eütev. tv.) 12/G. § (1) bekezdése szerinti 8 órás napi pihenőidőt is, melynek tényét a heti munkaidő-beosztásban „lelép” megjelöléssel tüntették fel.

- [6] Az ügyeleti díjazás tekintetében mind a korábbi, mind a hatályos Kollektív Szerződés differenciált ügyeleti díjazást határozott meg attól függően, hogy az ügyeletre hétköznap, szombaton, vasárnap vagy munkaszüneti napon került-e sor, azonban a Kollektív Szerződés 2008. évi módosítása kifejezett rendelkezést tartalmazott a heti pihenőnapon teljesített ügyeletre nézve. A 2012. december 1-jét megelőző időszak tekintetében az alperes azon meggyőződésből kiindulva, hogy a szombati, illetőleg vasárnapi pihenőnap helyett egy másik pihenőnapot biztosított, az ügyeleti díj számítása során kizárólag a szombatra és vasárnapra előírt ügyeleti díjat fizette meg a felpereseknek.
- [7] 1.2. A felperesek kereseti kérelemmel fordultak a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bírósághoz, amelyben a 2012. július 1-jétől 2016. december 31-éig terjedő időszakra ügyeleti díjkülönbözet és késedelmi kamata megfizetésére kérték kötelezni az alperest a perköltség viselése mellett. Igényüket arra alapították, hogy a heti pihenőnapjaikon rendszeresen egészségügyi ügyeletet teljesítettek. Állították, hogy az egyműszakos munkarendből nem következhet más, mint hogy a pihenőnapjuk minden esetben hétvégére esett. Álláspontjuk szerint jogsértést követett el az alperes azzal is, hogy az ügyelet után kötelezően kiadandó ügyeleti pihenőidőt a kötelező heti pihenőnapjaikba beszámította. Ez ténylegesen azt jelentette, hogy az ügyelet után a kötelezően pihenőidőn lévő munkát nem végző dolgozók az alperes nyilvántartása és elszámolása szerint a kötelező ügyeleti pihenőidejük alatt egyszerre két jogcímen voltak távol. A kiadott távollétüket elsődlegesen ügyeleti pihenőidőnek kell tekinteni és csak ezt követően lehet és kell kiadni a heti pihenőnapot. Következésképpen, mivel az alperes a 8 órás heti pihenőidőn túl nem adta ki részükre a kötelező heti pihenőidejüket is, köteles megfizetni az egészségügyi ügyelet idejére járó illetményen felül az Eütev. tv. 13/B. § (2) bekezdés a) pontja szerint az ügyeleti díj 50%-kal emelt összegét.
- [8] A Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság a 2017. január 20-án kelt, 34.M.1544/2015/44. számú ítéletével arra kötelezte az alperest, hogy a meghatározott pénzüsszegeket és ezen összegek után 2012. október 15-től járó késedelmi kamatokat fizesse meg a felpereseknek, egyebekben a felperesek keresetét elutasította.
- [9] Ítélete indoklásában abból indult ki, hogy a felperesek ügyeleti díjkülönbözet megfizetésére irányuló igényüket a következő tényállításaikra alapították: 1. A heti pihenőnapjuk állandó jelleggel a szombat és a vasárnap volt. 2. A heti pihenőnapokon a munkaidő-beosztás szerint ügyeletet teljesítettek, amely után nem kapták meg a kötelező pihenőidejüket azon jogellenes alperesi gyakorlatból kifolyólag, hogy az alperes az Eütev. tv. 12/G. § (1) bekezdése szerinti napi pihenőidejüket és a heti pihenőnapot egymással párhuzamosan adta ki. 3. Ténylegesen sem kapták meg a nekik járó pihenőnapot, hiszen az sem a megszakítás nélküli 24 óra, sem a 7 órától 22 óráig terjedő időtartam törvényben rögzített követelményének nem felel meg. 4. Minthogy az alperesi munkáltató nem adta ki a pihenőnapon teljesített ügyeleti tevékenységük után az Eütev. tv. 13/B. § (2) bekezdése szerint nekik járó pihenőnapjukat, köteles a jogszabályban meghatározott magasabb ügyeleti díj megfizetésére.
- [10] A bíróság különbséget tett a 2012. december 1-jét megelőző és azt követő időszak között. A bíróság megállapította, hogy a 2012. július 1-jétől 2012. november 30. napjáig terjedően a felperesek pihenőnapja a szombat és vasárnap volt, és az ebben az időszakban a felperesek által szombaton és vasárnap teljesített ügyeletek pihenőnapon teljesített ügyeleteknek minősültek. A bíróság a 2012. december 1-jét követő időszak tekintetében nem tudta kétséget kizáróan megállapítani, hogy a szombat és a vasárnap a felperesek esetében pihenőnapnak minősült. Minthogy a felperesek a keresetüket alapvetően azon tényállításukra alapították, hogy a munkaidő-beosztás szerinti pihenőnapjaikon teljesítettek egészségügyi ügyeletet, keresetük a 2012. december 1-jét követő időszak tekintetében nem találta megalapozottnak.
- [11] A bíróság megállapította, hogy az Eütev. tv. 12/G. § (1) bekezdéséből, a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Kjt.) 2. § (2) bekezdéséből és az Mt. 105. § (1) bekezdéséből egyértelműen kitűnik, hogy a napi pihenőidő és a heti pihenőnap két egymástól jól elkülöníthető, önálló fogalomkör. Önmagában ebből a tényből azonban a bíróság szerint nem következik az, hogy a napi pihenőidőt és a heti pihenőnapot ne lehetne ugyanazon időszakra nézve egyidejűleg kiadni.

- [12] A bíróság azt is megállapította, hogy az Eütev. tv. 13/B. § (1) bekezdés a) pontja alapján a felperesek legalább 24 óra egybefüggő pihenőidőre voltak jogosultak, amelyet az alperes munkaszervezési okból nem biztosított részükre. Az alperes a perben ennek tényét nem is vitatta, állította azonban, hogy mindebből nem az következik, hogy a felperesek a teljes ügyeleti időnek megfelelő időtartamra lennének jogosultak az emelt összegű ügyeleti díjra, hanem kizárólag az, hogy a felpereseket a pihenőnapjukon munkavégzésre kötelezte, mely miatt legfeljebb ezen 25 perces időtartam tekintetében lehetnek jogosultak a rendkívüli munkavégzésük ellentételezésére. A bíróság e tekintetben találta megalapozottnak a felperesek keresetét.
- [13] A bíróság rámutatott arra, hogy a felperesek a keresetüket az Eütev. tv. 13/B. § (2) bekezdésére alapították, tehát a pihenőnapon történő ügyelet teljesítésére. A bíróság szerint ettől független önálló kérdéskör, hogy egyébként megkapták-e a jogszabályban nekik biztosított pihenőnapjaikat teljes terjedelmükben. Utóbbi következménye nem az ügyeleti díjazással, hanem a rendkívüli munkavégzés után járó pótlékkal áll összefüggésben, amely eltérő tényállításokat, ezáltal eltérő bizonyítást és összegszerűséget is feltételez.
- [14] 1.3. A felperesek és a beavatkozó fellebbezése folytán eljáró Fővárosi Törvényszék a 2018. március 7. napján kelt, 7.Mf.680.869/2017/9. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érintette, fellebbezett részében megváltoztatta és kötelezte az alperest, hogy az ítélet rendelkező részében meghatározott összegeket fizesse meg.
- [15] A másodfokú bíróság megállapította, hogy az elsőfokú bíróság a szükséges bizonyítást lefolytatta, ám a bizonyítékokat nem megfelelően értékelte, ezért a tényállást helytelenül állapította meg, továbbá a megfelelő jogszabályi rendelkezéseket sem helyesen alkalmazta, ezért ítélete jogszabálysértő.
- [16] A másodfokú bíróság a tényállást azzal egészítette ki, hogy az alperesnél 2012. júliustól 2012. december 31-ig hathavi, 2013. január 1-től 2015. szeptember 30-ig kéthavi munkaidőkeret volt érvényben. A felperesek szolgálati helye a Központi Műtőszolgálat volt.
- [17] A másodfokú bíróság nem értett egyet az elsőfokú bíróság azon ítéleti megállapításával, hogy az alperes a felperesek esetében 2012. december 1-jétől nem az általános munkarendet, hanem egyenlőtlen munkaidő-beosztást alkalmazott.
- [18] A másodfokú bíróság megítélése szerint a kiindulópont az alperes által készített munkaidő-beosztás lehetett volna, illetőleg azonban a munkavállalók az Mt. 97. §-a és az Eütev. tv. 13. § előírása ellenére nem kaptak, csupán ügyeleti beosztásban és műtőbeosztásban részesültek, melyeken a pihenőnapokat nem tüntették fel. Az Eütev. tv. 13. § (1)–(4) bekezdései értelmében a rendes munkaidőt és az egészségügyi ügyeletet külön kell nyilvántartani és a munkaidő-beosztásban külön kell szerepeltetni a pihenőnapokat is. Az alperes ilyen munkaidő-beosztást nem vitatottan nem közölt a felperesekkel. Az ügyeleti beosztás, a műtőbeosztás ennek a kívánalomnak nem felel meg.
- [19] A másodfokú bíróság szerint az egészségügyi ügyelet után járó, az Eütev. tv. 12/G. § (1) bekezdése szerinti kötelező pihenőidő nem számítható egybe a heti pihenőnappal, miután a két intézmény rendeltetése, jogi célja teljesen eltérő. Az egészségügyi ügyeletet követően kötelezően kiadandó pihenőidő az egészségügyi tevékenység befejezése és a következő munkarend szerint megkezdett egészségügyi tevékenység közötti munkavállalói regenerálódást, pihenést hivatott biztosítani. A heti pihenőidő két munkahét közötti regenerálódást biztosítja, amely egy hosszabb időtartam, amely alatt a munkavállaló a családjával közösen töltheti el szabadidejét. A két-tő együttesen nem adható ki, ez a két intézmény rendeltetését teljesen ellehetetlenítené. Az alperes nem vitatottan pihenőidő helyett pihenőnap alkalmazásáról rendelkezett, ennek fogalmát azonban meghatározza az Mt. 87. § (2) bekezdése akként, hogy a 7–22 óra közötti tartamot heti pihenő vagy munkaszüneti napnak kell tekinteni. Miután azonban a felperesek 8 óra 1 perckor kezdték meg a pihenésüket, ez a nap már ezért nem tekinthető heti pihenőnapnak. Ezen időtartam nem feleltethető meg az Eütev. tv. 13/B. § (2) bekezdése szerinti egészségügyi ügyelettel azonos tartalmú pihenőidőnek sem, az ugyanis a 7:35-ös munkakezdéssel nem valósít meg huszonnégy órát, márpedig szombat-vasárnapi napokon a felperesek ilyen időtartamban láttak el egészségügyi ügyeletet.
- [20] Mindezekre tekintettel a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és kötelezte az alperest a vitatott elmaradt ügyeleti díjak megfizetésére.
- [21] 1.4. Az alperes felülvizsgálati kérelme alapján eljáró Kúria a 2018. november 28-án kelt, Mfv.II.10.279/2018/13. számú ítéletével hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet és helyben hagyta az elsőfokú bíróság ítéletét.

- [22] A Kúria ítélete indokolásában rögzítette, hogy arra vonatkozó kereseti kérelem hiányában nem volt a peres eljárás, és így a felülvizsgálat tárgya sem annak megítélése, hogy a felperesek megkapták-e a jogszabály alapján őket megillető pihenőnapjaikat, a felperesek nem hivatkoztak rendkívüli munkaidőben végzett munkára, keresetük az Eütev. tv. 13/B. § (2) bekezdésén alapult.
- [23] A Kúria ítélete indokolásában kifejtette, hogy helytállóan állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy abból a körülményből, hogy a felperesek egyműszakos munkarendben dolgoztak, nem következik az a megállapítás, hogy őket az általános munkarend szerint foglalkoztatták, így heti pihenőnapjuk is mindig ugyanarra az egymást követő két naptári napra esett volna. Az alperes 2012. július 1-től 2012. december 31-ig hat havi, majd ezt követően két havi munkaidőkeretet alkalmazott, így az Mt. 97. § (3) bekezdése alapján jogosult volt munkaidejüket a hét minden napjára, illetve az egyes napokra egyenlőtlenül is beosztani.
- [24] A Kúria megállapította, hogy az egészségügyi ügyelet fogalma nem azonos az Mt.-ben meghatározott ügyelettel, az egészségügyi ügyeletben történő munkavégzés az Mt. 107. § d) pontjában foglaltaktól eltérően nem minősül rendkívüli munkavégzésnek. Az Mt. 107. § a) pontja alapján ilyen rendkívüli munkaidőnek a munkaidő-beosztástól eltérő munkaidő minősül. Ennek megfelelően az Mt. 88. § (2) bekezdésében megjelölt munkanapra elrendelt rendes munkaidőnek kell tekinteni nemcsak a műszakbeosztás szerinti munkarendben, hanem az egészségügyi ügyelet keretében végzett tevékenységet is. A felpereseket a műszakbeosztás szerinti munkaidőben történő munkavégzéshez képest eltérő időtartamban osztották be egészségügyi ügyelet keretében munkavégzésre, így esetükben megvalósult az egyenlőtlen munkaidő-beosztás. Az alperes kifejezett munkaidő-beosztást nem közölt ugyan a felperesekkel, de a munkáltatónál alkalmazott heti műtőbeosztás és havi ügyeleti beosztás alapján megállapíthaták, hogy mely napokon kell munkát végezniük és mely napok lesznek a pihenőnapjaik.
- [25] A Kúria szerint helytállóan állapította meg a másodfokú bíróság azt, hogy a munkáltató nemcsak munkanapra, hanem pihenőnapra is elrendelhet munkavégzést, amennyiben annak jogszabályi feltételei fennállnak, ebben az esetben azonban a munkavégzés rendkívüli munkaidőben végzett tevékenységnek minősül. Azok a napok viszont, amelyeken a felperesek egészségügyi tevékenységet láttak el, az egyenlőtlen munkaidő-beosztásra tekintettel, a felperesek beosztás szerinti munkanapjai voltak.
- [26] Nem értett egyet a Kúria a másodfokú bíróságnak azzal kapcsolatban kifejtett álláspontjával sem, hogy az Eütev. tv. 12/G. § (1) bekezdése szerint kiadandó kötelező pihenőidő nem számítható egybe a heti pihenőnappal. Mind a pihenőidő, mind a pihenőnap a közalkalmazott regenerálódását biztosítja, tiltó szabály hiányában pedig nincs akadálya annak, hogy adott esetben ezeket egy időben adják ki, és teljesül az a cél is, hogy az egészségügyi ügyelet ellátását követően pihenjen annyit a közalkalmazott, hogy a következő beosztása szerinti munkanapon pihenten tudja végezni munkáját.
- [27] A Kúria szerint helytállóan állította az alperes felülvizsgálati kérelmében, hogy a közalkalmazottat a munkaidőben történő munkavégzéséért a tárgyhavi illetménye illeti meg. Az ügyeleti időben történő munkavégzést követően az Eütev. tv. 13/B. § (1) bekezdése szerinti juttatásra válik jogosulttá. Az Eütev. tv. 13/B. § (2) bekezdése arra az esetre tartalmaz rendelkezést, amennyiben az egészségügyi dolgozó nem a rá irányadó munkaidő-beosztás szerinti időben, hanem pihenőnapon teljesített ügyeletet. Mivel a perbeli esetben a felperesek nem a rájuk irányadó munkaidő-beosztásuk szerinti pihenőnapon teljesítettek ügyeletet, e jogszabályi rendelkezést esetükben nem kellett alkalmazni, így az úgynevezett kompenzáló pihenőidőre sem váltak jogosulttá. Ez akkor illetné meg a felpereseket, ha a beosztásuk szerinti pihenőnapjukon kötelezték volna őket egészségügyi ügyeleti tevékenység ellátására, ebben az esetben kellett volna számukra a munkaidő-beosztástól eltérő időben történő munkavégzés ellentételezéseként 50%-al emelt ügyeleti díjat vagy kompenzációs pihenőidőt biztosítani. Mivel a perbeli esetben erre nem került sor, megalapozatlanul kötelezte a másodfokú bíróság ezen összeg megfizetésére a munkáltatót.
- [28] 2. Az indítványozók eredeti indítványukban az Alaptörvény R) cikk (2) bekezdése, XV. cikk (2) bekezdés, XVII. cikk (3)–(4) bekezdése, XX. cikk (2) bekezdése, 25. cikk (1) bekezdése és 26. cikk (1) bekezdése sérelmét állították és kérték a kifogásolt bírói döntés megsemmisítését.
- [29] Az indítványozók szerint az Alaptörvény hivatkozott rendelkezéseit a támadott bírói döntés azért sérti, mert egyfelől lehetővé teszi, hogy az alperes összevonva adja ki a felperes munkavállalót több önálló jogcímen megillető távollétet, így sérült a munkavállaló napi és heti pihenőidőhöz külön-külön való joga, illetve közvetve az arra a napra a munkavégzésért járó többletdíjazáshoz való joga.

- [30] Az indítványozók kifejtették, hogy az Eütev. tv. preambuluma is deklarálja az egészségügyi dolgozó pihenéshez való jogát, az Mt. 105. § (1) bekezdése és a 106. § (1) bekezdése pedig külön definiálja a pihenőidő és a pihenőnap fogalmát. Az indítványozó álláspontja szerint a kettő összevonását tiltó szabály hiányában a Kúriának az Eütev. tv. preambulumból és a jogalkotói akaratból kellett volna kiindulni.
- [31] Az indítványozók hivatkoztak arra, hogy az Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdésének újítása a napi és heti pihenőidő önálló nevesítése. Álláspontjuk szerint az „és” kötőszóból az következik, hogy ezek az immár önálló jogok egyenként, külön-külön illetik meg a munkavállalókat, így egyszerre történő kiadásuk alaptörvény-ellenes.
- [32] Az indítványozók kérelmezték azt is, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 61. § (1) bekezdése alapján hívja fel az elsőfokú bíróságot a kifogásolt bírói döntés végrehajtásának felfüggesztésére.
- [33] Az indítványozók hiánypótlási felhívást követően kiegészítették indítványukat. Ebben hivatkoztak az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésének, XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésének, valamint a 28. cikkének sérelmére is.
- [34] Az indítványozók a tulajdonhoz való jog sérelmével összefüggésben előadták, hogy az ügyeletben végzett ügyeleti díjkülönbözet mint már elvégzett, de ki nem fizetett munka után járó díjazás (mint már megszerzett tulajdon) az alkotmányos tulajdonjog védelmében részesül, melyet a Kúria ítélete megsértett.
- [35] Az Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdésével összefüggésben állították a 28. cikk sérelmét. Hangsúlyozták, hogy a Kúria nem vette figyelembe a jogszabály célját és a törvényhozó szándékát, valamint nem az Alaptörvénnyel összhangban értelmezte az alkalmazott jogszabályi rendelkezéseket, mivel az Alaptörvény kimondja, hogy a munkavállalónak joga van a napi és heti pihenőidőhöz. A Kúria értelmezésével az ügyeletesek elveszítik a napi pihenőidejüket, ha hétköznap ügyelnek, és elveszítik a heti pihenőnapjukat, ha hétvégén ügyelnek.
- [36] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben előadták, hogy a Kúria semlegességét megkérdőjelezi az, hogy a Kúria tárgyalásán és az ítélet indokolásában sem ismertette a felperesek jogi képviselőjének és a beavatkozó jog képviselőjének a beadványait, miközben az alperes indítványát részletesen feltárta. A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmével összefüggésben hivatkoztak a jogorvoslathoz való jog sérelmére is.
- [37] Az indítványozó az újabb indítvány kiegészítésében kiegészítette a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét azzal, hogy a Kúria nem tett különbséget az egészségben dolgozó ügyeletesek és a műszakban dolgozók munkarendje között.

II.

- [38] Az Alaptörvénynek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„XIII. cikk (1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”

„XVII. cikk (4) Minden munkavállalónak joga van a napi és heti pihenőidőhöz, valamint az éves fizetett szabadsághoz.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

III.

- [39] Az Abtv. 56. § (1) bekezdése előírja, hogy az alkotmányjogi panasz érdemi elbírálása előtt döntenie kell annak befogadásáról. A panaszt akkor lehet befogadni, ha az megfelel a törvényben előírt formai és tartalmi követelményeknek, különösen az Abtv. 26–27. és 29–31. §-aiban foglalt feltételeknek. Ezekon kívül az Abtv. 52. § (1) bekezdése értelmében az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia. A kérelem akkor határozott, ha megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdés a)–f) pontjaiban foglalt kritériumoknak.

- [40] Az Alkotmánybíróság tanácsa megvizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság formai és tartalmi követelményeinek eleget tesz-e, és 2019. január 28-án az indítvány befogadásáról döntött; az Abtv. 29. §-a szerinti alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként értékelve az ügyben azt, hogy mi tartozik az Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdésében kifejezetten nevesített napi és heti pihenőidőhöz való jog védelmi körébe, és összeegyeztethető-e ezzel a Kúria azon jogértelmezése, miszerint nincs akadálya a napi pihenőidő és a heti pihenőnap egy időben történő kiadásának olyan módon, hogy a napi pihenőidő beolvad a heti pihenőnapba.
- [41] A kérelem ugyanakkor a határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében felsorolt követelményeinek csak részben tesz eleget, mivel az indítványozó az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés sérelmére vonatkozóan önálló indoklást nem adott elő. Ezen túlmenően az indítvány a nem Alaptörvényben foglalt jogok tekintetében önállóan nem bírálható el [R cikk (2) bekezdés, 25. cikk (1) bekezdés, 26. cikk (1) bekezdés, 28. cikk]. Hasonlóan nincs érdemi vizsgálatnak helye – az érdemi alkotmányossági összefüggés hiánya miatt – az Alaptörvény XIII. cikkében foglalt tulajdonhoz való joggal összefüggésben, mivel az ügyeleti díjkülönbözet jelen ügyben kötelmi jogi igény, amely nem minősül megszerzett tulajdonnak. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése tekintetében pedig – az indítványban előadottakkal összefüggésben – nem merül fel alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés vagy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség.

IV.

- [42] Az alkotmányjogi panasz megalapozott.
- [43] 1. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdésének értelmében az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján a bírói döntéseket az alkotmányosság szempontjából ellenőrizheti, és jogköre a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vizsgálatára és kiküszöbölésére korlátozódik. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ában szabályozott hatáskörében eljárva a bírói döntés és az Alaptörvény összhangját biztosítja {25/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [49]}. Az Alkotmánybíróság a 3/2015. (II. 2.) AB határozatban hangsúlyozta: „Az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvénynek ez a rendelkezése a bíróságok számára alkotmányos kötelezettségként írja elő, hogy ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék [...]. Ebből a kötelezettségből következik, hogy a bíróságnak a jogszabályok adta értelmezési mozgástér keretein belül azonosítania kell az elé kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, és a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmeznie. A bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes.” (Indokolás [17]–[18])
- [44] 2. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában arra hivatkozott, hogy a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Mfv.II.10.279/2018/13. számú ítélete azért sérti az Alaptörvény XVII. cikk (1) bekezdésében biztosított napi és heti pihenőidőhöz való jogot, mert a támadott bírói döntés lehetővé teszi, hogy a munkaadó összevonva adja ki a munkavállalót megillető napi és heti pihenőidőt, illetve a többletdíjazást. Ezért az Alkotmánybíróságnak először át kellett tekintenie a releváns esetjogát.
- [45] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépését követően az éves fizetett szabadsághoz való joggal összefüggésben értelmezte az Alaptörvény XVII. cikk (1) bekezdését. Az Alkotmánybíróság a 3341/2017. (XII. 20.) AB határozatban megállapította, hogy „[a]z Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdése – az Alkotmány 70/B. § (4) bekezdéséhez igen hasonlóan – a munkavállaló alapjogaként rögzíti mind a munkavégzéshez közvetlenül kapcsolódó napi pihenőidőhöz, mind a munkavállaló tartós pihenését szolgáló heti pihenőidőhöz, továbbá a munkavállaló éves fizetett szabadsághoz való jogát. Ezek jogosultja mindenki, aki foglalkoztatási jogviszony keretében (munkaviszonyban, illetve munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban) munkát végez, és nem maga dönt a munkaideje felhasználásáról (ún. függő munka). Értelemszerűen nem illetheti meg ez a jog

a munkaviszonyban, illetve munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban nem állókat (mint pl. a vállalkozók vagy szabad foglalkozásúak), hiszen ők maguk döntenek el, mások hozzájárulása nélkül, mikor pihennek, és mikor dolgoznak. Az Alaptörvény az Alkotmánynál részletesebben határozza meg a pihenéshez való jog tartalmát, mert a munkavállaló tartós pihenésének biztosítására szolgáló éves fizetett szabadság mellett a munkavégzéshez közvetlenül kapcsolódó napi és heti pihenőidőt is külön említi.” (Indokolás [40])

- [46] Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel jelen ügyben megállapította, hogy az Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdése alapvető jogként biztosítja a pihenéshez való jogot, amelyen belül – az Mt. fogalomhasználatához hasonlóan – megkülönbözteti a napi és heti pihenőidőhöz való jogot. Az Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdése jogosultságról szól, melynek tartalmát törvény állapítja meg, de annak lényeges tartalma az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdésében biztosított egészséghez való jogból következik, amelyet az Alaptörvény XVII. cikk (3) bekezdése kifejezetten megerősít a munkavállalók tekintetében: „Minden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez.” A pihenéshez való jog biztosítása elengedhetetlen az egészséget tiszteletben tartó munkafeltételek garantálásához, mert az a rendszeres munkavégzés során elhasznált erőforrások, a fizikai és szellemi energia pótlását, a munkavállaló testi és lelki regenerálódását biztosítja.
- [47] Az Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdése szoros kapcsolatban van az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított magánszférához való joggal is, amely átfogóan védi a magánszférát: az egyén magán- és családi életét {32/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [82]}. A munkaidőn kívüli szabadidő nélkül ugyanis a munkavállalónak nincs lehetősége magán- és családi életre. Ennek megfelelően az Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdése a munkavállaló identitásának és testi-lelki integritásának megőrzése érdekében biztosítja a napi és heti pihenőidőt a munkavállalók számára.
- [48] A jogosultság feltételei és annak pontos mértéke nem az Alaptörvényből következik, de az következik az Alaptörvényből, hogy a napi és heti pihenőidő önálló jogcímen illeti meg a munkavállalókat, mivel azok rendelkezése eltérő. Míg a napi pihenőidő a két munkavégzés közötti regenerálódást biztosítja, a heti pihenőidő az egymást követő munkanapok okozta testi és lelki megterhelést kívánja ellensúlyozni.
- [49] A napi és heti pihenőidőhöz való jog azonban nem korlátozhatatlan alapjog, hanem az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésének megfelelően korlátozható. Az Alaptörvény XX. cikk (2) bekezdésében foglalt folyamatos és intézményes egészségügyi ellátás működtetése a pihenéshez való jog korlátja lehet.
- [50] 3. Az ügyeleti feladatellátás korlátozza az egészségügyi alkalmazottak Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdésében biztosított napi és heti pihenőidőhöz való jogát, ezért törvény állapította meg az alapjog korlátozásának garanciáit, az ügyeleti feladatellátás idejének felső határát és az ügyeleti feladatellátás díjazását. A Kúria a kifogásolt ítéletében ezeket a garanciális rendelkezéseket értelmezte, ezért az Alkotmánybíróság megvizsgálta, hogy a bíróság a jogszabály értelmezése során az Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdésében foglalt alapjog tartalmát érvényre juttatta-e.
- [51] A tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése és mérlegelése az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat {elsőként lásd: 3237/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [12]}, ezért az Alkotmánybíróság a tények vonatkozásában a rendes bíróság által megállapított tényekre hagyatkozik. A rendes bíróság feladata annak eldöntése is, hogy az alapul szolgáló munkajogi jogvitában az ügyeleti feladatellátásra a munkaidő-beosztás szerinti rendes munkaidőben, a munkaidőn felül a munkáltató által elrendelt ügyelet keretében, vagy rendkívüli munkavégzés keretében került-e sor.
- [52] Az Alkotmánybíróság a 3/2015. (II. 2.) AB határozatban megállapította: „Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Az alapjog-korlátozásnak ez a tesztje mindenekelőtt a jogalkotót kötelezi, ugyanakkor hatáskörükhöz igazodva a jogalkalmazókkal szemben is alkotmányos követelményt fogalmaz meg. E követelményből – az Alaptörvény 28. cikkére is tekintettel – a bíróságoknak az a kötelezettsége adódik, hogy ha olyan jogszabályt értelmeznek, amely valamely alapjog gyakorlását korlátozza, akkor a jogszabály engedte értelmezési mozgástér keretein belül az érintett alapjog korlátozását kizárólag a szükséges és arányos mértékű beavatkozás szintjére szorítsák.” (Indokolás [21]) Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, hogy a bíróság az Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdésében garantált napi és heti pihenőidőhöz való jog korlátozását a fentiek szerint értelmezte-e.

- [53] Az alperes azon magatartása, hogy a heti pihenőnappal együtt kiadottnak tekintette a napi pihenőidőt is, érinti az indítványozók pihenőidőhöz való jogát. Az ügyeleti feladatellátás az Alaptörvény XX. cikk (2) bekezdésében biztosított egészségügyi ellátás folyamatossága biztosításának egyik módja, ezért az egészségügyi dolgozók pihenőideje korlátozásának a legitim célja lehet.
- [54] Az Alaptörvénnyel összhangban az Mt. és az Eütev. tv. megkülönbözteti a napi és heti pihenőidőt. Az Mt. 104. §-a és – a közalkalmazott egészségügyi dolgozók vonatkozásában az Eütev. tv. 12/G. § (1) bekezdése – a napi munka, illetve egészségügyi tevékenység befejezése, valamint a következő munkanapi munkakezdés, illetve a következő, munkarend szerint megkezdett egészségügyi tevékenység között legalább 11 vagy – megszakítás nélkül működő egészségügyi szolgáltatók esetében a felek megállapodása alapján – legalább 8 óra, tehát egy rövidebb időtartamú pihenői biztosítását írja elő a munkanap, illetve a munkarend szerinti egészségügyi tevékenységet követő testi- és lelki regenerálódás céljából. Az Mt. 105. § (1) bekezdése hetenként két pihenőnap beosztását írja elő, a (2) bekezdése kifejezetten az egyenlőtlen munkaidő-beosztás esetére rendelkezik a heti pihenőnap beosztásáról, és a 105. § (4) bekezdése kimondja, hogy havonta egy pihenőnapnak vasárnapra kell esnie.
- [55] Ezzel összhangban az Eütev. tv. 13/B. § (2) bekezdés *b*) pontja – az Mt. 105. § és 106. §-ának alkalmazása körében – előírja, hogy a kiesett heti pihenőnapot (pihenőidőt) hét naptári napon belül legalább 24 órát kitevő, megszakítás nélküli pihenőidő biztosításával kompenzálni kell. Ennek hiányában a munkáltatónak meg kell fizetnie az ügyeleti díj 50%-kal emelt összegét.
- [56] A Kúriának az az értelmezése azonban, miszerint a napi pihenőidő és a heti pihenőnap egy időben kiadható, nem egyeztethető össze az Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdésével, mivel abból – a pihenőidők eltérő rendeltetésére tekintettel – az következik, hogy a napi és heti pihenőidő önálló jogcímen illeti meg a munkavállalókat.
- [57] A Kúria az Mt. 105. § (1) bekezdésének és az Eütev. tv. 12/G. § (1) bekezdésének és 13/B. § (2) bekezdésének értelmezésével tehát az egészségügyi dolgozók számára biztosított napi és heti pihenőidő jogalkotó által szándékolt terjedelmét oly mértékben leszűkítette, hogy ennek következtében megsértette az Alaptörvény XVII. cikk (4) bekezdését.
- [58] Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján megállapította, hogy a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Mfv.II.10.279/2018/13. számú ítélete alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.
- [59] 4. Az Alkotmánybíróság az ügy jelentőségére tekintettel az Abtv. 44. § (1) bekezdés második mondata alapján elrendelte e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

Budapest, 2020. május 26.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Varga Zs. András
előadó alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/702/2019.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2020. évi 148. számában.

